

Etablering av grunnleggende språkferdigheter

**Fra manglende auditiv oppmerksomhet til
imitasjon av ord, manding, tacting og intraverbaler**

27.04.2013

Ljungbyveien, Bolig og avlastning
for funksjonshemmede



Ås kommune

JOACHIM 21 ÅR

- Dypt psykisk utviklingshemmet
- Bor i egen leilighet
- Problematferd
- Vedtak KHOL kap 9
- Fullført 5 år på videregående skole
- Dagtilbud 4 dager i uken



15 år før systematisk språktrening ble startet

- Før oktober 2008:
 - Mange lyder men kunne ikke imitere eller be om noe, lite funksjonelt
 - Trent inn to lyder funksjonelt som ja og nei
 - Manglende forståelse av hva vi presenterte for han.
 - Så grunnleggende treningsferdigheter
 - Sitte, se på, etablere betinget forsterker (klikker)



Hvordan komme i gang

- **Struktur**: Fast ramme ved trening – etablert ved annen trening
- Trening fast på **dagsplan**
- **Motivasjon**: attraktive forsterke, ikke fri tilgang til forsterkerne benyttet i trening
- Høysannsynlig aktivitet etter trening
- **Sd**: verbal stimulus
- **Prompt**: verbale og manuelle.
- Fading av prompt
- Shaping: forsterke gradvis lyd mer lik målresponsen



Prompt = Hjelp

og

Prompt fading = avtrapping av hjelp

- Vi gir manuell prompt eller / og verbale prompt. Denne hjelpen fjerner vi gradvis ved mestring.
- Noen ganger må vi gå et steg tilbake og gi litt hjelp igjen.
- Noen ganger gir vi prompt på responsen andre ganger en stimulus prompt, og noen ganger begge deler.



Imitasjon

- Si det samme som
- F.eks: "A" er diskriminant for responsen "A"
- Fra vokal verbal til vokal verbal som leder til forsterker. Et punkt til punkt forhold



Lære Imitasjon

- MO + Sd : Prompt + Respons → Sr
MO + "A" : Finger på haka + "A" → ros
- Ved imitasjon fjerner vi stimulusprompt og respons prompt, står igjen med Sd (vokal)
- Sd : Prompt + Respons → Sr
"A" : Finger på haka "A" → ros



Prompt og prompt fading ved etablering av nye lyder

- F – fløyte
- A – sleiv, ispinne, finger
- **M – lukke munnen**
- **Ø – dorull**
- P – prompepute, finger på underleppa
- **E – trekker munnvikene tilbake**
- **K – tannbørste i munnen**
- **L – yoghurt og tannbørste**
- **Å – Litt kiling i lek**
- **I – trekker munnvikene tilbake (etter at E er etablert)**
- Ulike prompt
- **Andre lyder kom bare og ble forsterket**
- ALFABETET



Treningen trinn for trinn

- Etablere enkelt lyder eks F – registrere mestring
- Registreringskjema Særtrening
- Forsterkerlevering: 2 og 1, så 3 og 2
- Kombinere enkeltlyde F med klapp
- Så trene ny lyd f.eks A
- Deretter kombinere mestrede lyder med annen lyd eks F og A - og ny lyd trenes.
- Trekke sammen enkeltlyder og sammensatte lyder
- Tavle med ord og lyder vi trener på



TACT

- Navnsetting eller beskrivelse av ting, objekter, situasjoner eller hendelser.
- Eks:
 - ”sko” i nærvær av sko
 - ”Det er kaldt” når en kjenner det er kaldt



Lære Tact

- **MO – Sd : Verbal og manuell prompt + R -> Sr**
- **Sko : verbal prompt + "Sko" -> Ros**



Tact

fading av prompt

- **MO** – **Sd** : Verbal og manuell prompt + **R** -> **Sr**
- **Sko** : verbal prompt + "Sko" -> **Ros**



MAND

- Deprivasjon eller en mangeltilstand
- Demand eller command
- Forsterkeren er det en spør om
 - Kan du sende meg koppen -> en annen person sender deg koppen
 - ”få nam-nam” -> får nam-nam



Lære Mand

- **MO – Sd : Verbal prompt + R → Sr**
- **Eks:**
Lyst å høre musikk piano – piano + personalet: (VP)
”m..” + (R) ”Mer” -> høre mer piano



Mand

fading av prompt

- **MO – Sd** : Verbal prompt + R → Sr
- Eksempel
Vil høre mer - Personalet : ”mer” -> Mer piano
- **Legge på flere ord**
– Eks ”få ...” og ”få mer ...”



Intraverbaler

- Er operant verbal atferd under kontroll av verbale stimuli
- Ikke et punkt til punkt forhold som ved imitasjon
- Eks:
 - Telling
 - Svar på spørsmål



Lære intraverbaler

- **Sd (verbal stimulus) – stimulus prompt**
: verbal prompt + R -> Sr
- **Hva heter du – peking: Joachim +
"Joachim" -> ros**



Intraverbaler fading av prompt

- **Sd (verbal stimulus) – stimulus prompt**
+ verbal prompt: R -> Sr
- **Hva heter du – peking : Joachim +
”Joachim -> ros**



Intraverbaler fading av prompt

- **Sd (verbal stimulus)** – stimulus prompt
: verbal prompt + R -> Sr
- **Hva heter du** – peking + Joachim:
”Joachim -> ros

